

LAUSUNTOPYYNTÖ YKSITYISTIELAIN LUONNOKSESTA

Tekn.ltk 14 §
01.03.2017

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt yksityistielaki-
luonnoksesta lausuntoja 21.3.2017 mennessä.

Uusi yksityistielaki korvaisi vuonna 1963 voimaan tulleen lain
yksityisistä teistä (358/1962). Liikenne- ja viestintäministeriö
pyytää arvioimaan erityisesti esitettyjen muutosten taloudellisia ja
 muita vaikutuksia sekä lausumaan hallituksen esityksestä ja
 sääntelytarpeesta ottaen huomioon hallitusohjelman tavoite
 normien purkamisesta ja sääntelyn sujuvoittamisesta.

Heimo Mattila on viranhaltijana antanut liikenne- ja viestintäminis-
teriölle lausunnon. Liitteenä on lausunto, liite 1.

Heimo Mattila saapuu asiantuntijana kertomaan yksityistielakiuu-
distuksesta teknisen lautakunnan kokoukseen.

Tekninen johtaja: Tekninen lautakunta esittää kunnanhallitukselle,
että se antaa liikenne- ja viestintäministeriölle liitteen 1 mukaisen
lausunnon yksityistielakiluonnoksesta.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti.

Khall. 43 §

Heimo Mattilan lausunto on liitteenä 4.

Kunnanjohtaja: Kunnanhallitus yhtyy Heimo Mattilan laatimaan
lausuntoon, joka on liitteenä 4.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Täytäntöönpano: Liikenne- ja viestintäministeriölle
Heimo Mattilalle

Pöytäkirjantarkastajien nimet

Lautakunta

Hallitus

Valtuusto

Hallituksen esitys eduskunnalle yksityistielaksi

LAUSUNTO YKSITYISTIELAKIESITYKSESTÄ

17.2.2017

YLEISTÄ

Lakiuudistuksen tavoitteena on selkeyttää ja modernisoida lakitekstiä niin kirjoitustavaltaan kuin sisällöltään. Asioiden johdonmukainen ryhmittely omien otsikoiden alle parantaa huomattavasti lain lukemista ja eri asiayhteyksien löytämistä.

Luonnoksen selkeyttä heikentää kuitenkin ilmeinen keskeneräisyys; lausunnolle jätetyltä lakiluonnokselta pitää edellyttää oikeakielisyyttä ja kieliopin tarkastusta. Luonnostekstissä on ylimääräisiä sanoja, sanoissa ylimääräisiä tavuja, puuttuu sana tai sanoja, sanoista kirjaimia, puuttuu välimerkkejä, jolloin asian oikein ymmärtäminen vaikeutuu. Pykälissä, joissa ei ole tarkoitus muuttaa asiasisältöä, on modernisointi johtanut asian muuttumiseen tai uuteen tulkintamahdollisuuteen. Ennen jatkokäsittelyä on puutteellisuudet korjattava.

Kuntien tielautakuntien lakkauttaminen

Lakiluonnoksessa esitetään kuntien tielautakuntien lakkauttamista ja toimitustehtävien siirtämistä maanmittaustoimistoille ja maa- ja metsätalouden osastolle. Muutosta perustellaan kuntien taloudellisten vastuiden vähentämisellä ja asiantuntijuuden paranemisella, koska yli 300 eri kunnan tielautakunnan taso vaihtelee suuresti.

Minkälaisia vaikutuksia tielautakuntien lakkauttamisella sitten olisi?

Lakiesityksen perusteluissa on selvitetty, että tielautakunnan kustannukset yksittäiselle kunnalle ovat vuosittain 24 400 euroa. Kuntia oli vuonna 2016 313 kpl. Kokonaiskustannus tielautakunnista oli siis 7,6 M€/v. Kokemuksesta tiedän, että tielautakunnan tehtävät jakautuvat keskimäärin 1/3 toimitustehtäviin, 1/3 sovittelu- ja neuvontatehtäviin ja 1/3 avustusasioihin. Toimitusten osuus kustannuksista on siten n. 8100 euroa/vuosi/kunta. Selvityksessä on tullut ilmi myös, että toimituksia on vuosittain keskimäärin 8 kpl/kunta. Yhden toimituksen kustannus kunnalle on siis n. 1000 euroa. Kun toimituksia on keskimäärin 8 kpl/kunta ja kuntia 313, on kunnallisia toimituksia yhteensä 2500 kpl/vuosi ja toimitusten kustannusosuus kunnille yhteensä 2,5 M€/v.

Kunnallisista toimituksista voidaan arvioida olevan 30 % valitusasioita, 2500 toimituksesta siis 750 kpl/vuosi, ja 70 % hallinnollisia tietotoimituksia, 1750 toimitusta/vuosi. Aikaa yhden toimituksen suorittamiseen on mennyt keskimäärin 3 työpäivää. Valitusasioiden hoitamiseen siten 2230 työpäivää, hallinnollisiin toimituksiin 5250 päivää.

Lakiesityksen perusteluissa arvioidaan muutoksenhakutehtävien siirtymisen maa- ja metsätalouden osastolle lisäävän tehtävätaakkaa ”jonkin verran”. Tavoiteltavana kuitenkin pidetään, että muutoksenhakuja tehtäisiin nykyistä vähemmän, kun hakijan kulut maa- ja metsätalouden osastossa nousisivat 5000–7000 euroon. Onko keino tavoitteeseen pääsemiseksi oikea: saadaksesen asiansa tutkituksi täytyy varautua maksamaan aikaisempaan verrattuna 10–20 kertainen kustannus! Toivoo muutoshakemusten tarpeen vähenemiseen pannaan myös kuntien ja maakuntien vapaaehtoisin sovittelu- ja neuvontaelimiin. Sovittelu on ollut tielautakunnan

tehtävänä tähänkin asti. Epäilen, vähentävätkö perustettavat sovitteluelimet muutoksenhakutarvetta nykyisestä määrästä. Jos vapaaehtoisia sovitteluelimiä yleensäkin perustetaan. **Maa- ja metsätalouden tehtävätaakka lisääntyy enemmän kuin "jonkin verran" ja muutoksenhakijan kustannus ei ole enää kohtuuden rajoissa.** Lisäksi maa- ja metsätalouden kustannukset valtiolle voivat selvityksen mukaan nousta tuhansiin euroihin.

Lakiesityksen perusteluissa arvioidaan maanmittaustoimistojen vastuulle tulevan vuosittain n. 500 yksityistietoimitusta. Se tarkoittaa sitä, että tielautakuntien hallinnollisista toimituksista siirtyisi maanmittaustoimistoille vain n. 10 %. Miten hoituvat loput n. 90 % tielautakuntien aikaisemmin hoitamista toimituksista? Työaikavaikutusten oletetaan olevan n. 600 henkilötyöpäivää. Maanmittauslaitos suoriutuu siten yhdestä toimituksesta päivässä, tielautakunnassa on mennyt kolme päivää. Perusteluissa arvioidaan asianosaisilta perittäviä kustannuksia nykyisellä hinnoittelulla tulevan 0,39 M€, mikä tarkoittaa yhden toimituspäivän hinnaksi siten 650 €. Perusteluissa edelleen ilmoitetaan Maanmittauslaitokselle siirtyvistä tehtävistä kansalaiselle määrätyn toimituskustannuksen vaihdelleen 50 euron ja 1850 euron välillä. Lyhimmillään Maanmittauslaitos on siten selvinnyt toimituksesta 37 minuutissa! Tielautakunnat ovat selvityksen mukaan perineet toimituskustannuksia keskimäärin 343 euroa. **Maanmittauslaitoksen perimä kustannus vastaavasta toimituksesta ei tule jäämään selvityksessä esitettyyn 780 euroon vaan tulee olemaan kolmin- tai nelinkertainen kuntien perimään toimituskustannukseen verrattuna. Perustelujen arvio, että siirrolla maanmittaustoimistoihin ei ole keskimääräisesti suuria vaikutuksia Maanmittauslaitokselle tai kansalaisille aiheutuviin kustannuksiin, ei tunnu uskottavalta.**

Esityksessä arvioidaan, että tielautakuntien lakkauttamisella tieosakkaiden oikeusturva paranisi, sillä tielautakuntien päätöksenteon on arvosteltu olevan liian lähellä tieosakkaita. Oma arvioni on, että tielautakunnan päätöksentekoon on vaikuttanut päinvastoin myönteisesti se, että lautakunnan jäsenet ovat lähellä tieosakasta, heillä on paikallistuntemusta jolloin he tuntevat asian taustat ja vaikuttimet.

Neuvonta- ja sovitteluelin

Lakiluonnoksessa mahdollistetaan maakuntiin ja kuntiin perustettavaksi yksityistieasioita käsittelevä neuvonta- ja sovitteluelin tai tarjota muutoin neuvonta- ja sovittelupalveluita yksityistieasioissa (95 §). Luonnoksen perusteluissa asetetaan näille elimille suuria toiveita, jotta maanmittaustoimistot ja maa- ja metsätalouden ei- ja metsätalouden eivät ylityöllisty ja tieosakkaat eivät joudu turvautumaan rahallisesti hinnakkaisiin toimituksiin tai oikeustoimiin.

Lakimuutoksen yhtenä tarkoituksena on säästää kuntien kustannuksia. Jos kuntaan perustetaan vapaaehtoinen neuvonta- ja sovitteluelin, edellyttää se yksityistieasioiden tietotaidon omaavan henkilön edelleen palkkaamista. Tielautakunnan toimenkuvasta silloin ainoastaan kolmannes, tietoimitusten osuus, jäisi pois. Kunnan kustannuksiin ei tulisi merkittävää vähennystä. Kuntiin ei tulla vapaaehtoisia neuvottelu- ja sovitteluelimiä muodostamaan.

Maakuntiin yksityistieasioiden neuvonta- ja sovittelupalvelut luontuisivat erittäin hyvin. Ongelmaksi tulee kuitenkin se, että palvelun antaminen olisi maakunnille vapaaehtoista ja aiheuttaa kustannuksia. Löytyykö maakunnan päättäjiltä tahtoa panostaa tähän palveluun? Mikäli neuvonta- ja sovittelupalvelu halutaan toimimaan, on maakuntia veloitettava sitä antamaan. Vapaaehtoisena palveluna sitä tuskin maakunnissakaan tullaan antamaan.

Johtopäätökset:

Ehdotan, että lakkautettavien tielautakuntien tehtävät siirretään maakuntiin perustettaviin kolmijäsenisiin toimielimiin (tielautakuntiin). Jäsenistä puheenjohtaja ja yksi jäsen olisivat luottamushenkilöitä, kolmas virkasuhteinen yksityistielakiasiantuntija. Toimielimen tehtävänä olisi hoitaa soveltuvin osin ne asiat, jotka nykyisessä laissa on kunnan tielautakunnalle määrätty. Tehtävinä voisi laissa erikseen mainita sovittelun ja neuvonnan. Maakunnassa toimielimeen valittaisiin kaksi tai useampi luottamushenkilö. Toimielimen puheenjohtaja toimisi kaikissa toimituksissa puheenjohtajana, jäsen vaihtuisi sen mukaan, miltä maakunnan osa-alueelta toimitus tulisi pidettäväksi.

Valtio huomioisi resursoinnin maakuntien rahoituksessa, vastaavasti lisärahoitustarve Maanmittauslaitokselle ja maaoikeuksiin jäisi pois. Kustannusvaikutus niin yhteiskunnalle kuin kansalaisillekin olisi huomattavasti vähäisempi kuin lausunnolla olevassa lakiesityksessä.

Maakunnan tai kunnan vapaaehtoisilla sovittelu- ja neuvontaelimillä ei olisi silloin tarvetta.

Muita huomioita

Tieoikeuden myöntäminen myös valtiolle, maakunnalle ja kunnalle lisää yhteiskunnan mahdollisuuksia vaikuttaa järkevien kulkureittien käyttöön. Samalla maksuvastuuta ja päätösvaltaa teiden kunnossapidosta saadaan liikennettä tielle ohjaaville ja tien käytöstä hyötyville. Kuntien hankkimasta koululais- ym. palveluliikenteestä on enenevässä määrin tullut lisärasite ja – kulu tiekunnille. Säästötarpeissa kuljetuksia on kilpailutettu ja halvimpien tarjousten autot ovat usein kookkaita linja-autoja. Painavat kulkuneuvot rasittavat tietä enemmän kuin normaali asutusliikenne. Vaikeuksia on syntynyt myös tilanteissa, joissa kuntien asemakaavojen toteuttaminen on lisännyt huomattavasti ulkopuolisten tienkäyttöä yksityistiellä.

Luonnoksessa mahdollistetaan se, että tienkäyttäjät voivat keskenään perustamiskokouksessa perustaa uuden tiekunnan (52 §) tai päättää tiekuntien yhdistämisestä sekä jakamisesta (71 §). Osakkaiden mahdollisuudet tarvittavien tietojen hankintaan ja tiekunnan perustamisen tietotaidon omaksumiseen, niin myös tien yksiköintiin, voidaan katsoa olevan rajalliset. Luonnoksen kirjaus tulisi johtamaan perustamisasioiden hoitamisen ulkoistamiseen alan yrityksille. Seikka ei ainakaan vähennä osakkaille aiheutuvia kustannuksia. Katson, että tiekuntien perustamis- yhdistämis- ja jakamisasiat on syytä säilyttää viranomaistoimintana.

Tiekunnat voivat vahvistaa toiminnalleen säännöt (64 §). Esityksen mukaan säännöissä voidaan poiketa lain säännöksistä, jos se on erikseen sallittu. Tähän ei pidä mennä. Säännöillä voidaan määritellä tiekunnan käytäntöjä, mutta vain niiltä osin kuin lakitekstissä ei toimintoa ole määritelty. Säännöillä ei tule voida päättää toisin kuin laissa on säädetty. Säännöt eivät voi mennä lain yli. Lakitekstiin on selkeästi kirjattava lailla noudatettavat asiat. Mitä lakiin ei ole kirjattu, on mahdollista säännöillä määritellä.

YKSITYISKOHTAISEMPI LAKITARKASTELU

Määritelmät

3 §: Tieoikeuteen lisätty johtojen tms. rakenteiden sijoittaminen tiealueelle on hyvä asia. Rakenteet ovat osakkaalle, niin kuin tiekin, tärkeitä ja tarpeellisia. Luvan haku tiekunnalta on linjassa tieoikeuden aikaisempaan tulkintaan ja helpottaa käytäntöjä.

Tieyksikkömäärän määrittelyssä (kohta 13) ei ole syytä sitoa tiemaksuja ”euromääräisiksi” tiemaksuiksi.

Tieoikeus ja muut tiehen liittyvät oikeudet

4 §: Perustieoikeus on kirjattu pysyväksi tieoikeudeksi ”uuden tien tekemistä varten”. Kirjaus pois sulkee tiet, jotka ovat olemassa, mutta joilla ei ole aikaisempia rasitteita.

9 § 2 momentti määrittelee tieoikeuden syntymisen alueeseen, joka on omistajan suostumuksella otettu käyttöön. Määritelmä vastaa vanhan lain 16 § 2 momenttia. Vanhaa lakia on tulkittu niin, että omistaja on antanut suostumuksensa oikaisemiseen, levittämiseen jne., mikäli ei ole normaalin huomautusajan kuluessa toteutuneeseen toimenpiteeseen puuttunut (hiljainen suostumus). Uudessa laissa voisi asiaa täsmentää.

Tien muu käyttäminen

Tien käytön vastuiden selkiyttäminen on tarpeen. Lähtökohta, että ulkopuolisen tienkäyttäjän on saatava lupa tien käytölle, parantaa tiekunnan ja osakkaiden yksityisoikeudellista asemaa. Yksityistiehän on yksityisten omistama, rakentama, kunnossapitämä ja maksama hyödyke.

Tienpitovelvollisuus

Tieyksiköinnin muuttamisesta on luonnoksen 28 § 2 momenttiin kirjattu vanhasta laista (29 § 2 mom.) poiketen: Jos tieyksikköjen jako on ollut voimassa vähintään viisi vuotta ”muuttumattomana”, on... Sana ”muuttumattomana” on syytä poistaa, sillä spekulointi pienenkin yksikkömuutoksen vaikutuksesta lain kohdan tulkintaan näyttäisi kumoavan lakikohdan tarkoituksen.

Mahdollisuus perusmaksun määräämiseen myös käyttömaksuun sisältyväksi on oikein ja tasapuolista.

Tienpito ja tiealueen ulkopuolisia alueita koskevat rajoitukset

Puiden ja pensaiden poistaminen tiealueen ulkopuolelta (49 § 2 mom.) tieosakkaan tai tiekunnan päätöksellä liikenneturvallisuuden perusteella, erittäin painavilla syillä jopa tontilta tai puutarhasta, sotii kiinteistön omistajan omistusoikeutta ja määräysvaltaa vastaan. Tuolla lakikirjauksella saadaan lukuisia riitoja aikaan. Vanhassa laissa tielautakunnan oli mahdollista antaa oikeus puiden ja pensaiden poistamiseen tiealueen ulkopuolelta. Samanlainen viranomaislupakäytäntö on syytä edelleen säilyttää.

Yksitysteiden hallinto

Lakiluonnoksen 56 § 2 momentti käyttää luonnoksen 65 § 2 momentin 2 kohdan henkilöistä, jotka on valittu tarkastamaan tilitys, termiä ”tilin- tai toiminnantarkastaja”. Henkilöt eivät tarkasta toimintaa, he tarkastavat tilityksen ja antavat tarkastuksen tuloksesta kokoukselle selostuksen. Tilintarkastaja – nimike puolestaan on varattu koulutetuille tilintarkastajille, mitä tiekuntien maallikot eivät välttämättä ole. Tarkoituksenmukaisempaa olisi käyttää esimerkiksi termiä ”tilityksen tarkastaja”.

Luonnoksen 60 § 5 kohdassa määriteltyyn maksuunpanoluetteloon voisi sisällyttää kuuluvaksi myös mahdollinen perusmaksu.

Tiekunnissa on ollut yleisenä käytäntönä tehdä maksuunpanoluetteloon muutoksia kokouksessa tehtyjen yksikkömuutosten mukaisesti ja vahvistaa maksuunpanoluettelo muutettuna, mikä on sinänsä ollut nykyisen lain vastaista. Lakiluonnos on oikean suuntainen ja vahvistaa nykykäytännön (70 § 2 mom.).

Muutoksenhaku tiekunnan päätökseen (72 § 1 mom.) lakiluonnoksen sanamuodolla määrittää vain kokouksessa saapuvilla olleiden asianosaisten määräajan haastehakemuksen tekemiseen. Lakitekstissä on syytä säilyttää vanhan lain sanamuoto: ”Tieosakkaan tai kokouksessa saapuvilla olleen muun asianosaisten...”.

Hallinnolliset pakkokeinot

Valtion lupa- ja valvontavirastolle tulee luonnoksen mukaan mahdollisuus tehostaa tien rakentamista koskevaa päätöstä tai tuomiota teettämishallalla tai kieltää luvattoman tiellä kulkemisen tai sen käyttämisen ja tehostaa päätöstä uhkasakolla (97 §). Hallinnollisten pakkokeinojen käyttöä olisi syytä harkita laajennettavaksi kaikkiin tietoiimitusten päätösten tai oikeuspäätösten toteuttamatta jättämissiin. Tällä hetkellä esimerkiksi tielautakunnan toimituksen päätöksen täyttämiseen ei ole pakkokeinoja.

Heimo Mattila
Toimitusjaoston sihteeri, Kärkölen kunta
Tiejaoston sihteeri, Padasjoen kunta
Yksityistieasiat, Lahden kaupunki
Tietoiimitukset, Hollolan kunta
os.: Virkatie 1, 16600 Järvelä
p. 044 770 2238
s-posti: heimo.mattila@karkola.fi

